

Sammanfattning

En arbetstagarorganisation gör gällande att en arbetsgivare, ett bussbolag, förlöpande brutit mot en bestämmelse i kollektivavtalet om att en arbetstagare vid övernattnings ska erhålla eget rum. Arbetstagarorganisationen har därför väckt talan mot arbetsgivarorganisationen och bussbolaget och yrkat att bolaget ska förpliktas att betala allmänt skadestånd för brott mot kollektivavtalet. Arbetsgivarparterna har invänt att talan ska avvisas med hänvisning till att förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen inte varit uppfyllt. Enligt arbetsgivarparterna har nämligen de resetillfällen som arbetstagarorganisationen hänvisat till inte behandlats vid förhandlingarna på ett sådant sätt att förhandlingskravet fullgjorts. Arbetsdomstolen finner vid sin prövning av avvisningsfrågan att det föreligger sådan identitet mellan den tvistefråga som behandlades vid förhandlingarna och den fråga som arbetstagarorganisationen fört till domstolen att förhandlingskravet har varit uppfyllt.

Postadress
Box 2018
103 11 STOCKHOLM
Besöksadress
Stora Nygatan 2 A och B

Telefon
08-617 66 00
Telefax
08-617 66 15
kansliet@arbetsdomstolen.se
www.arbetsdomstolen.se

Expeditionstid
Måndag-fredag
09.00-12.00
13.00-15.00

ARBETSDOMSTOLEN

BESLUT
2011-06-01
StockholmBeslut nr 49/11
Mål nr A 99/10

KÄRANDE

Svenska Kommunalarbetsareförbundet, Box 19039, 104 32 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Malin Wulkan, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 Stockholm

SVARANDE

1. Bussarbetsgivarna, Box 5384, 102 49 Stockholm
2. Bergkvarabuss Aktiebolag, 556294-9973, Box 853, 391 28 Kalmar
Ombud för 1 och 2: jur. kand. Björn Liberg, TransportGruppen TGS
Service AB, Box 5384, 102 49 Stockholm

SAKEN

kollektivavtalsbrott; nu fråga om rättegångshinder

Mellan Bussarbetsgivarna och Svenska Kommunalarbetsareförbundet gäller kollektivavtalet bussbranschavtalet. Bergkvarabuss Aktiebolag (bolaget) är medlem i Bussarbetsgivarna och bundet av avtalet.

Kollektivavtalet innehåller bl.a. följande bestämmelse.

§ 8 Traktaments,- bil- och restidsersättning

.....
mom 2 Logi

Vid övernattnings skall arbetstagare erhålla eget rum. Om hinder föreligger kan överenskommelse med annat innehåll träffas mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Mellan parterna har uppkommit en tvist om den redovisade bestämmelsen. Förbundet har väckt talan i Arbetsdomstolen mot arbetsgivarparterna och yrkat att domstolen ska förplikta bolaget att till förbundet betala allmänt skadestånd med visst belopp jämte ränta för brott mot bestämmelsen.

Arbetsgivarparterna har bestritt käromålet och, med hänvisning till att förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen inte skulle vara uppfyllt, yrkat att talan i första hand ska avvisas i dess helhet och i andra hand i samtliga delar utom såvitt avser påstått kollektivavtalsbrott i samband med en resa till Arnhem.

Förbundet har bestritt arbetsgivarparternas yrkanden om avvisning.

I enlighet med parternas hemställan har Arbetsdomstolen beslutat att arbetsgivarparternas avvisningsyrkanden ska prövas genom särskilt beslut.

Arbetsgivarparterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan i avvisningsfrågan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Den omtvistade kollektivavtalsbestämmelsen infördes i bussbranschavtalet år 2008. Någon motsvarande bestämmelse hade inte tidigare funnits i avtalet. Bolagets praxis var då att låta busschaufförer dela rum vid övernattningar i tjänsten. Klubbordföranden J.A. fick kännedom om att bolaget även efter införandet av bestämmelsen tillämpade sin tidigare praxis och att detta skedde efter uttryckliga instruktioner från bolagets vd G.M. J.A. kontaktade då G.M. och påtalade för honom att busschaufförerna i enlighet med kollektivavtalet numera hade rätt till eget rum vid övernattning. J.A. fick emellertid inte gehör för sin ståndpunkt. Han kontaktade därför förbundets ombudsman T.J. som påkallade lokal förhandling genom en hemställan daterad den 19 november 2009. I förhandlingsframställningens ärendemening angavs att bolagets vd G.M. i strid mot kollektivavtalet hade instruerat bolagets arbetsledare att i första hand boka dubbelrum åt busschaufförerna för att två chaufförer skulle bo tillsammans. Av förhandlingsframställningen framgår vidare att förbundet yrkade skadestånd för kollektivavtalsbrott med belopp som skulle preciseras under förhandlingen. Förhandlingen hölls den 14 december 2009. Innan dess hade det kommit till förbundets kännedom att bolaget inför en resa till Arnhem hade bokat nio dubbelrum till de 18 busschaufförerna och att en av dem, B.A., på eget initiativ hade bokat ett enkelrum som bolaget hade nekat honom ersättning för.

Arnhemsresan kom vid den lokala förhandlingen att utgöra ett konkret exempel på tillfälle då bolaget brutit mot den omtvistade bestämmelsen. B.A., samt ytterligare en busschaufför vid namn J.F., deltog vid den lokala förhandlingen och redogjorde för hur bolaget rutinmässigt handlade i strid mot kollektivavtalets bestämmelse om rätt till eget rum.

Av protokollet från den lokala förhandlingen framgår att bolagets uppfattning om vad som är hinder i kollektivavtalets mening för att boka eget rum åt chaufförerna exempelvis kan vara hänförligt till avtalsmässiga överväganden och att bolaget framdeles kunde komma att fakturera förare som på eget bevåg bokar eget rum. Det framgår vidare att förbundet inte delade bolagets uppfattning om hur bestämmelsen ska tolkas samt att förbundet yrkade skadestånd för brott mot bestämmelsen. Förbundet yrkade vidare att B.A. skulle kompenseras för sitt utlägg i samband med Arnhemsresan. Av protokollet kan alltså utläsas att parterna var oeniga om bestämmelsens innebörd. På grund av den oenighet som rådde begärde förbundet central förhandling. I den framställningen hänvisades till det lokala förhandlings-

protokollet som alltså innehåller förbundets skadeståndsyrkande på grund av kollektivavtalsbrott.

Vid den centrala förhandlingen, som hölls den 27 januari 2010, redogjorde förbundet för hur bolaget regelmässigt brutit mot regeln om arbetstagarnas rätt till eget rum. Som exempel på när så hade skett angav förbundet en resa till Tyskland och syftade då på den ovannämnda resan till Arnhem. Arbetsgivarparterna medgav vid förhandlingen att bolaget skulle ersätta B.A. för dennes utlägg i samband med resan till Arnhem men vidhöll sin uppfattning att något brott mot kollektivavtalet inte hade begåtts i någon del. I protokollet från förhandlingen angavs att parterna var överens om att förhandlingskravet var uppfyllt. Den ståndpunkten har arbetsgivarparterna sedermera frånfallit.

Efter förhandlingen väckte förbundet talan i Arbetsdomstolen och yrkade att bolaget skulle förpliktas att betala skadestånd till förbundet med hänvisning till att bolaget fortlöpande hade brutit mot bestämmelsen i § 8 mom 2 i bussbranschavtalet.

Utveckling av den rättsliga grunden för att förhandlingskravet är uppfyllt

Grunden för förbundets skadeståndstalan är att bolaget fortlöpande har underlåtit att ordna så att arbetstagare fått eget rum i enlighet med bestämmelsen i § 8 mom 2 i bussbranschavtalet trots att hinder i kollektivavtalets mening inte förelegat. I det påståendet ryms de frågor som behandlades vid de förhandlingar som föregick tvisten i Arbetsdomstolen. Förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen är därmed uppfyllt. Under alla omständigheter är förhandlingskravet såvitt avser den del av talan som rör resan till Arnhem uppfyllt då förhållandena vid den aktuella resan diskuterades vid såväl den lokala som den centrala förhandlingen. Arbetsgivarparternas avvisningsyrkande i den delen kan alltså i alla händelser inte bifallas.

Arbetsgivarparterna

Det är riktigt att förbundet påkallade förhandling den 19 november 2009 och att lokal förhandling med anledning därav hölls drygt tre veckor senare. I framställningen angavs att det hade kommit till förbundets kännedom att G.M. instruerat arbetsledare att i första hand boka dubbelrum för att två chaufförer ska sambo, att förfarandet strider mot kollektivavtalets § 8 mom 2, att frågan varit föremål för förhandling enligt hemställan den 1 oktober 2008 samt att förbundet yrkade skadestånd för brott mot kollektivavtalet.

Ärendemeningen i protokollet från den lokala förhandling som följde på förhandlingsframställningen hämtade sitt innehåll från denna. Av § 3 i förhandlingsprotokollet framgår vidare att förbundet "hävdar att arbetsgivaren har i direkt strid mot bättre vetande brutit mot kollektivavtalet för att undanhålla anställda sina rättmätiga ersättningar enligt kollektivavtalet" samt att arbetsgivaren enligt förbundet hade "brutit mot kvittningslagen genom sitt agerande i samband med löneavdrag". Slutligen framgår av den paragrafen att förbundet därför yrkade skadestånd "samt att gjorda löneavdrag som

gjorts som strider mot kollektivavtalets § 8 mom 2 återbetalas". Paragrafen, som är formulerad efter en skriftlig förlaga från ombudsmannen T.J., visar tydligt att det enligt förbundet var frågan om ett felaktigt löneavdrag som behandlades vid förhandlingen. Vidare diskuterade parterna B.A:s utlägg i samband med Arnhemsresan. Arbetsgivarparten bestred vid förhandlingen att något kollektivavtalsbrott hade begåtts.

Vid den centrala förhandling som följde upprepade parterna sina uppfattningar från den lokala förhandlingen och B.A:s utlägg diskuterades på nytt.

Vid såväl den lokala som den centrala förhandlingen efterfrågade arbetsgivarparterna vilka närmare omständigheter som låg till grund för förbundets påstående om att bolaget hade brutit mot den omtvistade bestämmelsen. Förbundet preciserade ändå inte detta. Det finns skäl att betona att resan till Arnhem företogs den 21 november 2009, dvs. efter att förbundet hade hemställt om lokal förhandling. För övrigt kan anmärkas att det var tio, och inte som förbundet anført 18, av bolagets förare som deltog i den resan.

Utveckling av den rättsliga grunden för att förhandlingskravet inte är uppfyllt

Förbundet har som grund för sin talan anført att bolaget brutit mot kollektivavtalet dels genom att fortlöpande underlåta att vid övernattningar förlägga busschaufförerna i egna rum, dels genom att inte träffa avtal med de enskilda chaufförerna om inkvartering i gemensamma rum. Till stöd för påståendet har förbundet åberopat ett antal resor vid vilka bolaget brutit i aktuellt hänseende. Inte någon av dessa resor åberopades dock till stöd för yrkandet om skadestånd vid de förhandlingar som ägde rum innan förbundet väckte talan.

Resan till Arnhem diskuterades visserligen vid parternas förhandlingar. Diskussionerna kring den resan fördes emellertid utifrån B.A:s krav om ersättning för de utlägg han hade haft för det egna rummet och inte som grund för förbundets yrkande om skadestånd. Förhandlingskravet kan mot denna bakgrund inte anses uppfyllt heller i denna del.

Skäl

Den fråga som Arbetsdomstolen nu har att ta ställning till är om förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen är uppfyllt i den tvistefråga som förbundet har fört talan om i domstolen och således om förbundets talan kan tas upp till prövning i sak eller om den ska avvisas.

Utredningen

Arbetsdomstolen har hållit huvudförhandling för handläggning av avvisningsfrågan. Vid denna har på begäran av förbundet vittnesförhör hållits med ombudsmännen T.J. och S.G. samt med klubbordföranden J.A. På begäran av arbetsgivarparterna har hållits förhör under sanningsförsäkran med bolagets vd

G.M. samt vittnesförhör med bolagets ekonomichef S.K. och förhandlaren hos Bussarbetsgivarna A-L.E. Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

Är förhandlingskravet uppfyllt?

Enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen får talan inte tas upp till prövning av Arbetsdomstolen förrän förhandling har ägt rum rörande tvistefrågan.

Enligt Arbetsdomstolens praxis bör det inte ställas något strängt krav på parterna i fråga om att vid förhandling precisera de skilda tvistefrågor som ligger inom ramen för den händelse, åtgärd, avtalstillämpning eller dylikt som föranlett förhandlingen. Särskilt gäller detta när förhandlingen äger rum på det lokala planet. Domstolen har därvid uttalat att det ofta finns mindre anledning att se till hur de förhandlande parterna har preciserat sig i tal eller skrift än till vad som enligt ett naturligt betraktelsesätt ligger inom ramen för förhandlingen med tanke på vad som utlöst denna (se t.ex. AD 2003 nr 32 och AD 1992 nr 133 med där angivna avgöranden). Det avgörande är alltså om det föreligger identitet mellan vad som varit föremål för förhandlingarna och den tvistefråga som målet rör i Arbetsdomstolen.

Förbundets talan om skadestånd vilar på ett påstående om att bolaget fortlöpande brutit mot kollektivavtalets bestämmelse om att en arbetstagare vid övernattnings ska erhålla eget rum. Till utveckling av sin talan har förbundet anfört bl.a. att bolaget, i strid mot bestämmelsen, har som rutin att i första hand boka dubbelrum för två förare att dela på och att bolaget inte heller träffat överenskommelse med berörda arbetstagare om delat boende. Förbundet har vidare hänvisat till ett antal resor som enligt förbundet utgör exempel på att bolaget fortlöpande har hanterat bestämmelsen felaktigt samt även gjort gällande att bolaget – om det inte kan anses ha agerat rutinmässigt fel – i vart fall vid dessa tillfällen brutit mot bestämmelsen.

Parterna är, med undantag för Arnheimsresan, ense om att de resetillfällen som angetts i stämningsansökan och senare i processen inte uttryckligen diskuterades vid parternas förhandlingar. Arbetsgivarparterna har mot den bakgrunden gjort gällande att förbundets talan i första hand ska avvisas i dess helhet och i andra hand i de delar som inte avser resan till Arnhem.

Av utredningen, bl.a. J.A:s uppgifter, framgår att vad som utlöste förbundets begäran om tvisteförhandling var att förbundet hade uppmärksammat på att bolaget brukade boka dubbelrum och att det skedde på instruktion av bolagets vd G.M. Detta överensstämmer med innehållet i ärendemeningen i protokollet från den lokala förhandlingen den 14 december 2009 och i ärendebeskrivningen i förhandlingsframställningen. Där anges bl.a. att det kommit till förbundets kännedom "att G.M. instruerat arbetsledare för busschaufförer att det i första hand skall bokas dubbelrum för att två chaufförer skall sambo". Av ärendebeskrivningarna framgår vidare att förbundet hävdade att bolagets agerande stred mot kollektivavtalets logibestämmelse. Av protokollen från den lokala förhandlingen och den centrala förhandlingen den 27 januari 2010 framgår att parterna diskuterade hur logibestämmelsen brukade tillämpas och hur man från parternas sida såg

på innebörden i bestämmelsen. I protokollet från den centrala förhandlingen, § 2, har antecknats t.ex. att förbundet menade att arbetsgivaren var skyldig att tillhandahålla eget rum vid övernattning, att undantag fick göras om hinder förelåg och överenskommelse träffades med arbetstagaren, att hinder kunde föreligga om exempelvis vid något stort evenemang på orten något enkelrum inte kunde uppbringas och att förbundet hävdade att bolaget i stället gjorde tvärtom, dvs. bokade dubbelrum i första hand. Att diskussionerna fördes på detta generella sätt stämmer också överens med vad som de som deltagit i förhandlingarna berättat inför Arbetsdomstolen. Det framgår vidare av såväl förhandlingsframställningarna som protokollen att förbundet yrkade skadestånd för att bolaget enligt förbundets mening bröt mot logibestämmelsen.

Det finns enligt Arbetsdomstolens mening inget i utredningen som talar för att det har varit en enskild händelse i bemärkelsen specifik övernattning som föranlett tvisteförhandlingarna. Den händelse som det i så fall skulle vara fråga om, nämligen Arnhemsresan och chauffören B.A:s krav på ersättning för utlägg i samband med den resan, förefaller enligt vad som framkommit av utredningen ha kommit att behandlas vid förhandlingarna som en följd av att arbetsgivarparten frågade efter exempel på situationer när bolaget skulle ha brutit mot logibestämmelsen. Att inte enbart den resan och ersättningskraven i anledning av resan har föranlett förhandlingarna följer dessutom av arbetsgivarparternas uppgift att resan ägde rum den 21 november 2009, dvs. efter det att lokal tvisteförhandling hade påkallats.

Det anförda leder enligt Arbetsdomstolens mening fram till slutsatsen att det får anses föreligga identitet mellan den tvistefråga som har behandlats vid förhandlingarna och den fråga som förbundet fört till domstolen. Det förhållandet att förbundet först i Arbetsdomstolen fört fram ett antal resetillfällen där bolaget påstås ha brutit mot logibestämmelsen, och därvid i första hand gjort gällande att de exemplifierar bolagets avtalsstridiga agerande, ändrar inte den bedömningen. Med tillämpning av de principer som har berörts i det föregående finner Arbetsdomstolen därför att förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen har varit uppfyllt i detta fall. Arbetsgivarparternas invändning om rättegångshinder ska alltså avslås.

Rättegångskostnader

Arbetsdomstolens ställningstagande att talan inte ska avvisas innebär att det saknas anledning att pröva arbetsgivarparternas yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Arbetsdomstolens ställningstagande

Arbetsdomstolen avslår Bussarbetsgivarnas och Bergkvarabuss Aktiebolags avvisningsyrkanden.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Ulla Erlandsson, Kurt Eriksson, Bengt Huldt, Karl Olof Stenqvist, Erland Olauson och Lennart Olovsson. Enhälligt.

Sekreterare: Julia Damerau Malmström